

Gemersko-malohontské múzeum v Rimavskej Sobote –
zariadenie Banskobystrického samosprávneho kraja

PROGRAMOVÁ PONUKA NA DECEMBER 2018

PRIPRAVUJEME

Veže zaliate slnkom. Architektonická tvorba Júliusa Sándyho

6. 12. 2018 – 29. 3. 2019

Vernisáž výstavy – 6. 12. 2018 o 15:00

Výstava, prostredníctvom projektov, dokumentov a fotografií, predstaví tvorbu významného architekta Júliusa Sándyho (1868 – 1953). Výstavu kurátorsky pripravil historik umenia Péter Bodó, pracovník Maďarskej národnej galérie, v rámci štipendijného programu Maďarskej akadémie umení. Autorkou fotografií je Krisztina Bélavári, pracovníčka Maďarského múzea architektúry.

Július Sándy sa narodil v roku 1868 v Prešove, ako syn maliara Júliusa Sándyho st. (1827 – 1894). Už počas štúdia na Technickej univerzite v Budapešti pracoval po boku Imre Steindla v projekčnom ateliéri pre stavbu Parlamentu. Po skončení štúdia pracoval u Samu Pecza a podieľal sa na stavbe Centrálného trhoviska a Reformovaného kostola na námestí Szilágyi Dezső v Budapešti. Popri tejto práci navrhoval budovu Reformovaného gymnázia v Hódmezővásárhely, ktorú neskôr nasledovalo ďalších päť stavieb v tomto meste. Od roku 1899 bol riadnym pedagógom Vyššej priemyselnej školy stavebnej a v roku 1914 ho vymenovali za profesora Technickej univerzity v Budapešti. Počas svojej praxe často spolupracoval so svojim priateľom Ernestom Foerkom. Prostredníctvom rodiny mal Sándy úzke väzby s Rimavskou Sobotou. Medzi jeho príbuzných z matkinej strany patril aj známy sochár István Ferenczy. Jednou z Sándyho prvých architektonických realizácií bola prestavba hospodárskej budovy na obytné účely, ktorá patrila jeho starej mame Zuzane Jánosdeák, na vtedajšej Koháryho ulici 10 v Rimavskej Sobote. Sándy je tiež autorom prestavby veže miestneho reformovaného kostola a autorom návrhu Ferenczyho krypty z roku 1909 na bočnej strane tohto kostola. Sándy sa zúčastňoval mnohých medzinárodných architektonických súťaží, v rámci ktorých zožal úspechy najmä návrhom Hypotekárnej a úverovej banky v Záhrebe, Paláca národov v Ženeve alebo Paláca mieru v Haagu. Pri svojich stavbách s obľubou používal - podľa nemeckého vzoru - neomietnutú tehlu a kameň, ale pod vplyvom ľudového staviteľstva často aplikoval aj dekoratívne vyrezávané drevené prvky. Sándy pripravil plány takmer 50-tich evanjelických kostolov, z ktorých sa napokon postavilo 27. Jeho stavby môžeme vidieť na mnohých miestach dnešného Slovenska, medzi nimi

v Rimavskej Sobote, Brezne alebo Košiciach. Sándy navrhol aj prvú secesnú stavbu v Marosvásárhely v Sedmohradsku. Spomedzi budapeštianskych realizácií je známa najmä skladová hala firmy Heinrich na Máraiho ulici, alebo ikonický Poštový palác v miestnej časti Újpest.

AKTUÁLNE VÝSTAVY

NAJKRAJŠIE KŔMIDLO, IX. ROČNÍK

15. 11. – 15. 12. 2018

Výstava kŕmidiel pre vtáky je prezentáciou prác, ktoré zhotovili žiaci II. stupňa základných škôl a zodpovedajúcich ročníkov osemročných gymnázií v rámci rovnomennej súťaže. Výstava, ktorá je výsledkom súťaže, sa koná pri príležitosti osláv Európskych dní vtáctva. Jej cieľom je prehĺbiť vzťah medzi múzeom a školami a upriamiť pozornosť detí na prírodu, zvlášť vtáky, ktoré sú v zimnom období odkázané na pomoc ľudí. Úlohou žiakov je vyrobiť funkčné kŕmidlo, vlastnoručne alebo za pomoci rodičov, pedagógov i kamarátov, z najrôznejších materiálov, ako prírodných (napr. z dreva, kokosových orechov, šúpolia), tak aj umelých (napr. z plastových fliaš).

MINERÁLY POD LUPOU

11. 9. 2018 – 31. 1. 2019

Výstava predstaví pestrú paletu minerálov a kryštálov zo Slovenska, Českej republiky a najznámejších svetových lokalít. Autormi výstavy sú Mgr. Peter Ledvák, PhD. a Bc. Stanislav Levendovský z Východoslovenského múzea v Košiciach. Minerály boli a sú nevyhnutnou súčasťou ľudského života a výrazne prispeli k rozvoju našej spoločnosti. Majú nesmierne využitie nielen v klenotníctve, ale aj priemysle a potravinárstve. Cieľom výstavy je predstaviť a priblížiť rozmanitosť neživej prírody v celej svojej prirodzenej kráse. Prostredníctvom pútavých bannerov podáva poznatky o vzniku, výskyte a základných tvaroch minerálov. Rovnako prináša poznatky a vysvetlenie, prečo sú minerály také rozmanité a symetrické. Prezentované sú minerály prvýkrát opísané zo Slovenska. Výstava sa osobitne venuje početným odrodám kremeňa (krištál, ametyst, záhnedá...), farebnej kráse opálov, achátom a získavaniu najvzácnejšieho kovu – zlata.

DEZIDER FERTŐ. RÓMSKY REZBÁR.

25. 10. 2018 – 31. 1. 2019

Výstava prostredníctvom zbierkových predmetov z fondov Gemersko-malohontského múzea v Rimavskej Sobote, Muzea romské kultúry v Brne a Slovenského poľnohospodárskeho múzea v Nitre predstaví tvorbu tohto dodnes výnimočného výtvarníka – rezbára, ako jedného z najvýraznejších predstaviteľov rómskej neprofesionálnej výtvarnej tvorby. Za relatívne krátke obdobie stihol Dezider Fertő (1921 – 1996) vytvoriť pomerne rozsiahli súbor takmer 200 drevených plastiek a reliéfov. Pracoval technikou vyrezávania do drevených soklíkov a reliéfov z lipového, alebo orechového dreva. Pri svojej tvorbe využíval námety z tradičného a súčasného života Rómov a Nerómov i cirkevné motívy. Najviac mu však učarili námety z obyčajného života Rómov – hudobníkov, ktoré zvečnil do figúrok rómskych muzikantov pri hre v krčme, na zábavách, na svadbách. Zachytil aj kočovných

Rómov, rómske osady, pohreby a rozprávkové motívy. Vo svojej tvorbe sa venoval nielen histórii Rómov, ale zaznamenal aj prostredie v ktorom žil, a to v podobách susedov, rozsievачa obilia, pastiera kráv, či orača za pluhom. Zobrazil tiež atmosféru krčiem s rómskou kapelou, dožinky, hrnčiara za hrnčiarskym kruhom z neďalekých Držkoviec, alebo podobu sediaceho Budhu. V najrôznejších modifikáciách sa venoval aj tematike žien v rozličných životných situáciách: madona s dieťaťom, rómska muzikantka - huslistka, krčmárka, družka, žena s deťmi, či žena pri miesení cesta, žena s košíkom, žena s pecňom chleba, alebo žena tkáčka. Výstava je realizovaná s finančnou podporou Fondu na podporu kultúry národnostných menšín a Banskobystrického samosprávneho kraja.

BANÍCTVO A ŽELEZIARSTVO V GEMERI-MALOHONTE

25. 9. 2018 – 28. 2. 2019

Výstava predstaví prostredníctvom zbierkových predmetov, fotografií a archívnych materiálov bohatú tradíciu baníctva a železiarstva v Gemeri-Malohonte od čias mladšej doby bronzovej až po súčasnosť. Zameriava sa nielen na hlbinnú ťažbu, ale aj na spracovanie rudy a povrchovú ťažbu v miestnych existujúcich i zaniknutých kameňolomoch. Samostatne je prezentovaná ťažba a spracovanie železnej rudy, mastenca a magnezitu. Návštevník sa zoznámi s minulosťou a súčasnosťou ložiska mastenca a magnezitu Mútnik – Hnúšťa, so zaniknutou baňou Burda – Rovné, s magnezitovým závozom v Hačave s najstaršou rotačnou pecou na pálenie magnezitu na svete, so železiarňami v Likieri – Hnúšti, ktoré spravovala jedna z najvýznamnejších železiarskych spoločností 19./20. storočia *Rimamuránsko-šalgotarjárska železiarska účastinná spoločnosť*. Okrem histórie baníctva a železiarstva v regióne je prezentované banícke zvykoslovie a samotná práca baníkov - pracovné postupy, náradie, bezpečnosť pri práci, odev. Výstava je doplnená o ukážky železných rúd a nerastných surovín. Pripravené sú rôzne hravé aktivity a komentované prehliadky.

Predmet mesiaca

OZDOBA POLIČIEK V KREDENCI - TEXTILNÉ VYŠÍVANÉ PÁSY

V minulosti si kuchyne gazdiné zdobili najmä vlastnoručne vyšívanými textíliami. Popri obrusoch, obrúskoch, či plátených nástenkách to boli tiež vyšívané, alebo háčkované pásy - „štráfy“, ktoré zdobili predovšetkým okraje políc kuchynského nábytku. Na našom území sa začali používať v prvých desaťročiach 20. storočia v súvislosti so zmenou podoby kuchýň, kedy otvorené ohnisko bolo postupne nahrádzané sporákmi a začal sa používať svetlejší kuchynský nábytok. Celé súpravy vyšívaných pásov si dievčatá v mnohých prípadoch pripravovali spolu s inými textíliami už ako súčasť svojej výbavy. Na zhotovovanie vyšívaných pásov sa používalo biele plátno, v minulosti najmä tkané, neskôr kupované. Spodný okraj bol zvyčajne ukončený špicatými, alebo oblými zúbkami obšitými hustým stehom. Plochu nad ním zdobili vyšité motívy, najčastejšie zobrazujúce kuchynské náradie, ovocie, či kvety, pričom boli využívané rôzne typy stehov, napríklad stonkový, krížikový, alebo retiazkový. Pomerne bohatá zbierka vyšívaných pásov sa nachádza aj v etnologickom fonde Gemersko-malohontského múzea. Pochádzajú z rokov 1900 – 1940, z viacerých lokalít regiónu Gemer-Malohont, ako napríklad

Lukovišťa, Gemerský Sad, Gemerček, Bakta, Veľký Blh... Pri ich tvorbe bola okrem vyššie uvedených výšivkárskejších techník použitá tiež dierková výšivka, ažúrka i technika richelieu, najčastejšie vo farbách červená, modrá, biela, fialová a čierna. Okrem vyšívajúcich si gazdinky zhotovovali aj biele ručne háčkové pásy. Tieto boli v minulosti používané okrem výzdoby kuchynského nábytku tiež na dekoráciu poličiek spálňových skríň.

Stála vlastivedná expozícia

Expozícia prezentuje prírodné a kultúrne dedičstvo regiónov Gemer a Malohont. Vystavené sú predmety z oblasti paleontológie, geológie, zoológie, archeológie, histórie, etnografie a výtvarného umenia – napr. nálezy kostí mastodonta, tapíra či nosorožca z paleontologickej lokality Kostná dolina pri obci Hajnáčka, pestrá kolekcia dermoplastických preparátov živočíchov, vzácne archeologické nálezy zo Včeliniec, Hodejova, Tornale i samotnej Rimavskej Soboty, zbierky dokumentujúce obdobie tureckých vpádov a stavovských povstaní, ukážky cechovej a kameninovej výroby a historického nábytku, ukážky ľudového bývania a odievania, výrobkov remeselníkov (hrnčiar, brdári, rezbári...) či umelecké diela zachytávajúce významné osobnosti a miesta Uhorska a regiónu Gemer-Malohont. Vzácnosťou je múmia egyptskej ženy z obdobia 1087 – 664 pred Kristom a vajce najväčšieho nelietajúceho vtáka žijúceho na Madagaskare vuřona obřieho, ktorý vyhynul v 17. storočí. Prostredníctvom zvukového panelu si vypočujete žaby, cicavce a najrôznejšie druhy vtákov.

Expozícia Protifašistický odboj a SNP v Gemeri-Malohonte

Moderne koncipovaná expozícia ponúka komplexný pohľad na problematiku protifašistického odboja a Slovenského národného povstania v regióne. Prostredníctvom trojrozmerných predmetov, fotografického materiálu i audiovizuálnych prezentácií sú okrem reálií protifašistického odboja naznačené i podmienky pre jeho formovanie a dôsledky vzniku Slovenského štátu, Viedenská arbitráž či nemecká okupácia.

* * *

PRÍJEMNÉ PREŽITIE VIANOČNÝCH SVIATKOV PRAJE KOLEKTÍV GEMERSKO-MALOHONTSKÉHO MÚZEA

Svoje zážitky z návštevy múzea môžete zdieľať okamžite
prostredníctvom wifi - *muzeum*

ZMENA PROGRAMU VYHRADENÁ!

Kontakt:

Gemersko-malohontské múzeum
Nám. M. Tompu 5, 979 01 Rimavská Sobota
tel.: 047/56 32 741, 56 32 730
fax: 047/56 32 730
e-mail: office@gmmuzeum.sk
Web: www.gmmuzeum.sk
Facebook: Gemersko-malohontské múzeum Rimavská Sobota

Otváracie hodiny:

Pondelok – Piatok 8:00 – 16:00
Sobota – Nedeľa 9:00 – 17:00
(apríl – september)

Vstupné:

Dospelí – 2 €
Deti, študenti, dôchodcovia – 1 €
Deti do 6 rokov, ZŤP – zdarma